

VN/35716/2025

Työ- ja elinkeinoministeriölle

Suomen teollisoikeudellinen yhdistys ry:n lausunto koskien luonnosta hallituksen esitykseksi laiksi puolustuskeksintöjen salassapidon turvaamisesta

Suomen teollisoikeudellinen yhdistys ry (jäljempänä "**STY**") on aatteellinen yhdistys, jonka tarkoituksena on edistää immateriaalioikeudellisen ja erityisesti teollisoikeudellisen lainsäädännön kehitystä, myötävaikuttaa immateriaalioikeuksia koskevan kansainvälisen sääntelyn kehittämiseen, ja välittää jäsenilleen tietoja immateriaalioikeuksista, niiden soveltamiskäytännöstä ja hyödyntämisestä.

Esitämme kunnioittavasti seuraavat huomiot luonnoksesta hallituksen esitykseksi:

1. Yleiset huomiot

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi kokonaan uusi laki puolustuskeksintöjen salassapidon turvaamisesta, joka korvaisi voimassa olevan maanpuolustukselle merkityksellisistä keksinnöistä annetun lain. Keskeinen muutos olisi se, että jatkossa maanpuolustukselle merkityksellisen keksinnön pakkolunastamisen sijaan se voitaisiin määrätä salassa pidettäväksi. Lisäksi lailla laajennettaisiin maanpuolustukselle merkityksellisen keksinnön määritelmää ja mahdollistettaisiin suomalaisille oikeudenhaltijoille mahdollisuus hakea salassa pidettäväksi määrätulle keksinnölle patenttia ulkomailla niin sanotun Naton keksintösopimuksen mukaisesti.

Muutoksia perustellaan maanpuolustuksellisista näkökulmista. Esitysluonnoksen mukaan muun muassa yhä useammat maanpuolustukselle merkitykselliset keksinnöt ovat niin sanottuja kaksikäyttötuotteita ja maanpuolustukselle tärkeitä toimialoja ovat perinteisten aseteknologioiden ohella esimerkiksi informaatio- ja kommunikaatioteknologia, materiaali- ja rakenneteknologiat, bio- ja kemianteknologiat sekä moniteknologisten järjestelmien määrittelyyn, suunnitteluun, integrointiin ja hallintaan liittyvät teknologiat.

STY pitää positiivisena, että maanpuolustukselle merkityksellisiä keksintöjä koskevaa lainsäädäntöä uudistetaan.

STY kuitenkin huomauttaa, vaikka nykyisen lain pakkolunastussäännöksiä ei hallituksen esitysluonnoksen mukaan ole juuri lainkaan sovellettu, on nykyllailla jo sellaisenaan ollut oikeudenhaltijoiden innovointi- ja patentointitoimintaa ohjaavaa vaikutusta. Lisäksi STY huomauttaa, että vaikka pakkolunastuksesta nyt luovuttaisiinkin, on salassapitomääräyksestä käytännössä seuraava keksinnön hyödyntämiskielto aivan yhtä järeästi oikeudenhaltijan omaisuuden suojaan puuttuva toimenpide. Näistä syistä STY:n mielestä olisi erityisen tärkeää, että puolustuskeksintöjä koskevan lainsäädännön soveltaminen ja sen vaikutukset olisivat sen soveltamisalan muuttuessa mahdollisimman hyvin ennakoitavissa ja että

oikeudenhaltijat saisivat asianmukaisen korvauksen, jos heidän omaisuudensuojaan tai elinkeinonvapauteen puututaan – tapahtuipa se puolustuskeksintöjen pakkolunastuksen tai salassapitomääräysten kautta.

STY:n mielestä esitysluonnos ei täysin vastaa edellä mainittuja tavoitteita, vaan jättää useita oikeudenhaltijoille tärkeitä kysymyksiä avoimiksi ja epäselviksi, eikä tältä osin tuo juurikaan parannuksia lainsäädännön nykytilaan. Erityisesti puolustuskeksinnön salassapitopäätöksestä seuraava mahdollisuus hakea (vahingon)korvausta vaikuttaa oikeudenhaltijoiden kannalta nykyllä lainsäädäntöön nähden selkeältä huononnukselta.

STY ehdottaakin kohteliaimmin, että lainvalmistelua jatketaan arvioimalla tarkemmin muiden vaihtoehtoisten toteuttamistapojen tarjoamat mahdollisuudet sekä selvittämällä tarkemmin esimerkiksi Ranskan tai muiden Naton pitkäaikaisten jäsenmaiden vastaavat lainsäädännöt ja niiden soveltamiskäytännöt. Joka tapauksessa esitysluonnosta on syytä arvioida, täydentää ja muuttaa alla mainituilta osin.

2. Pykäläkohtaiset kommentit

Puolustuskeksinnön määritelmä ja puolustusministeriön asetuksenantovaltuus (1 §)

Esitysluonnoksen mukaan puolustuskeksinnön määritelmä laajenee ja saattaa useissa tilanteissa kattaa niin sanotut kaksikäyttötuotteet sekä perinteisen aseteollisuuden ulkopuoliset teknologiat. Toisaalta esitysluonnoksessa korostetaan, että puolustuskeksinnön kriteerien arviointi on tapauskohtaista ja aikasidonnaista sekä viime kädessä Pääesikunnan harkinnassa.

STY pitää tärkeänä, että pykälän toisen momentin mukaista puolustusministeriön asetuksenantovaltuutta todellisuudessa käytetään ja että siinä kuvataan mahdollisimman tarkasti, millaiset keksinnöt voivat täyttää puolustuskeksintöjen määritelmän, jotta puolustuskeksintöjen arviointi olisi oikeudenhaltijoiden näkökulmasta mahdollisimman ennakoitavaa.

STY pitää myös toivottavana, että puolustusviranomaiset antavat muutakin ohjeistusta ja että vuoropuhelua oikeudenhaltijoiden ja puolustusviranomaisten kanssa pyritään lisäämään sekä tekemään helpommaksi tulkintaerimielisyyksien välttämiseksi. Esimerkiksi Ranskassa tästä on STY:n käsityksen mukaan hyviä kokemuksia oikeudenhaltijoiden ja puolustusviranomaisten kesken, minkä myötä riskialttiit teknologia-alueet on voitu tunnistaa paremmin ja rajata salassapidon piiriin joutuvien keksintöjen määrää. Tällaisten vastaavien yhteistyömekanismien sisällyttämistä osaksi uutta lakia olisi siksi STY:n mielestä selvitettävä.

Salassa pidettäväksi määrättyjen puolustuskeksintöjen jatkopatentointi, hyödyntäminen ja varallisuusoikeudellinen asema (2 §, 8 § ja 10 §)

Esitysluonnoksen mukaan puolustuskeksinnön salassapitomääräys puuttuu oikeudenhaltijan omaisuudensuojaan lievemmin kuin nykyainsäädännön mukainen pakkolunastus, sillä omistusoikeuden kohde säilyisi kuitenkin haltijallaan ja tämä voisi tietyin edellytyksin hakea sille patenttisuojaa myös muista Nato-maista (esitysluonnoksen s. 18).

STY ei voi yhtyä tähän näkemykseen. Se, että oikeudenhaltija voi hakea salaiseksi määrättylle keksinnölleen patenttia muissa Nato-maissa, ei merkittävästi paranna oikeudenhaltijan asemaa, jos oikeudenhaltija kuitenkin on ehdotetun lain 10 §:n mukaisesti estynyt hyödyntämästä omaisuuttaan käytännössä.

Näiltä osin on ensinnäkin huomattava, että salassa pidettäväksi määrättyjen keksintöjen jatkopatentointiprosessit ovat STY:n käsityksen mukaan erittäin raskaat (esim. paperiprosessit, rajoitettu viestintä, turvallisuusselvitykset), eikä monilla oikeudenhaltijoilla siksi ole välttämättä mahdollista hyödyntää niitä. Tämän vuoksi mahdollisuus jatkaa keksinnön patentointia voi jäädä lähinnä teoreettiseksi.

Toiseksi, kuten esitysluonnoksessakin todetaan (s. 1), viranomaisen päätös keksinnön salassapidosta rajoittaisi patentinhakijan oikeutta hyödyntää keksintöään vapaasti.

STY:n käsityksen mukaan puolustuskeksinnön salassapitomääräys merkitseekin käytännössä ja ehdotetun lain 10 § huomioiden keksinnön käyttökieltoa ja siten puuttuu oikeudenhaltijan omaisuudensuojaan aivan yhtä mittavasti kuin nykylain mukainen pakkolunastuskin. Vaikka ehdotetun lain 2.3 §:n mukaan Puolustusvoimien Pääesikunnan tulisi kumota puolustuskeksinnön salassapitomääräys heti, kun keksinnön salassapito ei ole enää maanpuolustuksen kannalta välttämätöntä, voi salassapitomääräys jäädä voimaan hyvinkin pitkäksi aikaa, eikä oikeudenhaltija siten voi hyödyntää omaisuuttaan liiketoiminnassaan. Mainittujen seikkojen vuoksi lakiesityksen yksityiskohtaisissa perusteluissa tulisi tältä osin korostaa, että päätös on perusteltava seikkaperäisesti ja että salassapitopäätöksen perusteita tulisi arvioida tasaisin väliajoin, koska salassapidon tarve voi ajan myötä muuttua. Erityisesti kaksikäyttötuotteiden osalta salassapitopäätöksessä tulisi perustella, miksi salassapito on tarpeen keksinnön siviilikäytössä tapahtuvan hyödyntämisen osalta.

Koska salassapidon tarpeet erilaisten keksintöjen kohdalla vaihdella, STY ehdottaa lisäksi, että lakiehdotukseen lisätään säännös, jonka mukaan Puolustusvoimien Pääesikunta voi puolustuskeksinnön haltijan perustellusta hakemuksesta myöntää tarkemmin määritellyjä poikkeuksia salassapidosta ja keksinnön hyödyntämiskiellosta. Poikkeuslupa olisi STY:n käsityksen mukaan myönnettävä, jos oikeudenhaltija pystyy huolehtimaan keksintönsä asianmukaisesta tietoturvasta ja salassapidosta. Tämä olisi erityisen tärkeää ottaen huomioon, että jatkossa puolustuskeksinnöt voivat olla myös niin sanottuja kaksikäyttötuotteita tai koskea teknologioita, joiden käyttäminen ei välttämättä merkitse riskiä niiden salassapidolle.

Oma kysymyksensä on myös salassapitomääräyksestä seuraava korvausvelvollisuus.

Nykylainsäädännön mukaan, jos puolustuskeksintö pakkolunastetaan, siitä tulee maksaa kohtuullinen korvaus ja jos korvauksesta ei päästä yksimielisyyteen, oikeudenhaltija voi saattaa sitä koskevan asian markkinaoikeuden ratkaistavaksi.

Ehdotettu laki poikkeaa nykyaista tältä osin merkittävästi. Ensinnäkin ehdotetun lain 8 §:n mukaan oikeudenhaltijalle salassapitomääräyksestä maksettava korvaus olisi jatkossa luonteeltaan vahingonkorvausta (eikä siis lunastuskorvausta). STY:n käsityksen mukaan tämä käytännössä merkitsee sitä, että oikeudenhaltijan tulee osoittaa sille aiheutuvien vahinkojen määrä ja syy-yhteys salassapitopäätöksen välillä. Tällaista näyttötaakka voi jo lähtökohtaisesti olla käytännössä hyvin vaikea täyttää. Epäselvää myös on, miten tällaista korvausta käytännössä haettaisiin tai miten sitä koskevat erimielisyydet ratkottaisiin, koska ehdotettuun lakiin ei sisälly mahdollisuutta saattaa korvauskysymys markkinaoikeuden ratkaistavaksi.

Eriyisen ongelmallisena STY kuitenkin pitää lakiehdotuksen 8 §:n yksityiskohtaisissa perusteluissa olevia mainintoja (s. 16), joiden mukaan aiheutuneet vahingot voidaan arvioida vasta salassapitomääräyksen purkamisen jälkeen ja joiden mukaan salassapitomääräyksestä voisi joissain tapauksissa olla myös hyötyä oikeudenhaltijoille. On selvää, että vahingonkorvauksen hakeminen vasta kenties kymmenien vuosien jälkeen salassapitomääräyksen tultua kumotuksi tulisi olemaan erittäin haastavaa. Perusteluissa ei myöskään esitetä mitään konkreettista tai edes hypoteettista esimerkkiä siitä, millä tavoin salassapitomääräyksestä voisi olla oikeudenhaltijalle hyötyä, minkä vuoksi maininta jää sisällöltään tyhjäksi ja vaille merkitystä.

STY ehdottaakin, että edellä mainitut ongelmalliset viittaukset poistetaan lakiehdotuksen yksityiskohtaisista perusteluista kokonaan ja säännöstä muutetaan siten, että salassapitopäätöksestä on lähtökohtaisesti maksettava (muuta kuin vahingonkorvausluontoista) kohtuullista korvausta niin kauan kuin salassapitopäätös on voimassa, koska salassapito merkitsee käytännössä omaisuuden käyttökieltoa. Korvauksen määrä tulisi mitoittaa sen mukaan, kuinka laajamittaisesti salassapitopäätös käytännössä rajoittaa oikeudenhaltijan elinkeinovapautta ja millaisia poikkeuksia siitä oikeudenhaltijalle myönnettäisiin (ks. edellä STY:n ehdotus tältä osin). Käytännössä olisi selkeintä, jos korvaus neuvoteltaisiin vuosikohtaisesti erikseen, elleivät osapuolet keskenään sovi toisenlaisesta korvausmallista. Lisäksi säännökseen tulisi lisätä mahdollisuus saattaa korvausta koskevat kysymykset markkinaoikeuden ratkaistavaksi, jos niistä ei päästä yksimielisyyteen, ja muutenkin todeta, ettei vahingonkorvausvelan vanhentumista koskevia säännöksiä tai periaatteita sovelleta salassapitopäätöksen ollessa voimassa.

Lopuksi, mitä tulee Puolustusvoimien oikeuteen hyödyntää itse salassa pidettäväksi määrättyä puolustuskeksintöä (lakiehdotuksen 2.2 §), STY tuo teknisenä huomiona esiin, että lakiehdotuksen yksityiskohtaisissa perusteluissa ei ole avattu sitä, miten

patenttilain 108-109 §:ien mukaisia pakkolisenssisäännöksiä olisi tarkoitus soveltaa käytännössä.

STY:n mielestä perusteluissa olisi näiltä osin syytä täsmentää erityisesti, että pakkolisenssisäännöksiä olisi sovellettava, vaikkei puolustuskeksintö täyttäisikään patentoivuuden edellytyksiä tai sille olisi myönnetty patenttia, sillä lähtökohtaisesti patenttilain pakkolisenssisäännökset soveltuvat vain patentoituihin keksintöihin, kun taas ehdotetun lain 6 §:n mukaan puolustuskeksintöön ei myönnetä patenttia ennen kuin salassapitopäätös on kumottu. Näin ollen olisi tärkeää varmistaa, että oikeudenhaltija saa asianmukaisen korvauksen puolustuskeksinnön hyödyntämisestä, vaikkei sen asema patentoituna keksintönä olisikaan vielä varmaa, sillä on selvää, että salassa pidettäväksi määrätty puolustuskeksintö voi täyttää liikesalaisuuden määritelmän, millä niin ikään on oikeudenhaltijalle varallisuus oikeudellista arvoa.

Salassapitopäätöksen tietoturvaluokittelu (10 §)

Ehdotetun lain 10 §:n viittaus lakiin julkisen hallinnon tiedonhallinnasta 906/2019 ja säännöksen yksityiskohtaiset perustelut eivät sisällä tarkempia säännöksiä tai tulkintaohjeita siitä, mitä tietoturvaluokittelua salassapitopäätös käytännössä tarkoittaa. STY huomauttaa, että tällä luokittelulla on merkittävä käytännön vaikutus muun muassa siihen miten tietoa voidaan käsitellä, missä ja miten sitä voidaan säilyttää ja millaisia turvallisuus selvityksiä henkilöstöltä vaaditaan. Tästä syystä STY ehdottaa, että lakiehdotuksessa tai sen perusteluissa otetaan tarkemmin kantaa siihen, millaisia tietoturvaluokitteluja salassapitopäätöksiin tultaisiin soveltamaan.

Puolustuskeksintöjen patentointiprosessit ja kansainväliset toimintaympäristöt (3 §)

Ehdotettu laki poikkeaa nykylainsäädännöstä siinä, että mahdollista puolustuskeksintöä koskeva ensimmäinen patenttihakemus on jätettävä Suomessa PRH:lle nimenomaan kansallisena patenttihakemuksena. Nykylainsäädännön mahdollistama eurooppapatenttihakemus PRH:lle tai kansainvälinen patenttihakemus PRH:lle ei siten olisi enää sallittu. Muutosta perustellaan lakiehdotuksen yksityiskohtaisissa perusteluissa varsin niukkasanaisesti vain viittaamalla puolustuskeksintöjen salassapidon turvaamiseen.

STY pitää lakiehdotuksen perusteluja tältä osin puutteellisina ja ehdotettua säännöstä muutenkin tarpeettoman tiukkana. STY:n käsityksen mukaan ehdotetussa laissa tulisi säilyttää mahdollisuus tehdä ensihakemus myös PRH:lle osoitettuna eurooppapatenttihakemuksena tai kansainvälisenä patenttihakemuksena. Tämä olisi linjassa EPC- ja PCT-sopimusten sallimien rajoitusten kanssa.

Lisäksi STY tuo esiin, että säännöksen soveltaminen monikansallisissa toimintaympäristöissä voi osoittautua vaikeaksi, jos keksinnön tekemiseen on osallistunut useita henkilöitä eri maista, jolloin ensihakemusvelvoite voi koskea samanaikaisesti useita eri maita. Tällaisten tilanteiden välttämiseksi lakiehdotukseen

tulisi sisällyttää säännös, jonka nojalla oikeudenhaltija voisi hakea puolustusviranomaisilta poikkeuslupaa jättää ensihakemus myös jossain muussa maassa kuin Suomessa. Tämä olisi erityisen tärkeää tilanteissa, joissa keksinnön asema puolustuskeksintönä olisi epäselvä.

Helsingissä 30. kesäkuuta 2026

Kunnioitavasti
Suomen teollisoikeudellinen yhdistys r.y.

Henri Kaikkonen
puheenjohtaja

Suomen teollisoikeudellinen yhdistys r.y. (ruotsiksi Finska föreningen för industriellt rättsskydd r.f.) on 1931 perustettu patenti-, hyödyllisyysmalli-, tavaramerkki-, mallioikeus- ja markkinointijuridiikka-alan ammattilaisten yhdistys. Yhdistyksessä on yli 500 henkilö- ja yhteisöjäsentä. Yhdistyksen tarkoituksena on muun muassa edistää immateriaalioikeuksiin liittyvien hyvien käytäntöjen ja lainsäädännön kehitystä.